

LABOR et EDUCATIO

nr 5/2017

Danuta Siewiorek-Talikowska
Akademia Ignatianum w Krakowie

Anna Jazukiewicz, Iwona Jazukiewicz (red.),
Kształtowanie sprawności moralnych.
Szczecin 2017, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu
Szczecińskiego, ISBN 978-83-7972-098-9, ss. 253

Człowiek rozwija się przez całe życie. Wymaga to nieustannej walki ze sobą, doświadczania sukcesów i porażek oraz chęci stawania lepszym. Rozwój ten dotyczy wszystkich aspektów funkcjonowania jednostki, łącznie z jej moralnością. „W każdym z nas tkwią dogodne warunki do osiągnięcia doskonałości na miarę swojej indywidualności” – piszą redaktorki naukowe we wstępie publikacji *Kształtowanie sprawności moralnych*, w której poruszono kwestie z właśnie tego obszaru.

Do współtworzenia monografii zaproszone zostało grono osób związanych z kilkunastoma ośrodkami akademickimi z całej Polski. Autorzy dzielą się swoimi doświadczeniami, refleksjami teoretycznymi oraz wynikami badań empirycznych z różnych dziedzin naukowych. Prezentują różnorodne kierunki nauk humanistycznych i społecznych – od psychologii, poprzez pedagogikę aż do historii sztuki i teologię. Dodatkowo, posiadają zróżnicowane stopnie naukowe. Wśród nich są doktorzy habilitowani, doktorzy, doktoranci, a także studenci. Dzięki tak różnym postaciom oraz ich wielokierunkowym spojrzeniom na główną tematykę, jaką jest kształtowanie sprawności moralnych, książka staje się interdyscyplinarnym dialogiem, mającym na celu poszerzenie wiedzy i poglądów na szeroko pojętą problematykę moralności i jej komponentów.

Struktura książki, zaopatrzona wstępem redaktorek naukowych, Anny i Iwony Jazukiewicz z Uniwersytetu Szczecińskiego, zawiera dwanaście niezależnych artykułów.

Pierwszy artykuł, którego autorką jest Halina Gajdamowicz (Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności w Łodzi), pt. *Kształtowanie sprawności moralnych (cnót) istotą procesu wychowania moralnego*, jest wprowadzeniem do rozważań na temat cnót moralnych i ich kształtowania w procesie wychowania. Autorka z perspektywy pedagogicznej teoretycznie zgłębia tę tematykę, pozwalając czytelnikowi zrozumieć pojęcia aksjologicznego wymiaru wychowania, wartości oraz prawdy aksjologicznej.

Kolejny artykuł jest opisem wyników badań empirycznych przeprowadzonych przez zespół psychologów, którego członkami są Jacek Śliwak, Józef Partyka, Paweł Łobaczewski i Beata Zarzycka (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) opublikowany przez dr Pawła Łobaczewskiego (rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Paradyżu). Tekst *Makiawelizm a relacje interpersonalne, czyli jak manipulować ludźmi wpływa na stosunki międzyludzkie* jest deskrypcją przeprowadzonych przez nich badań oraz wprowadzeniem do analizy nad badanym zjawiskiem.

Artykuł doktor teologii Ewy Miśkowiec (Akademia Ignatianum w Krakowie), pt. *Rola Karania i nagradzania w kształtowaniu sprawności moralnych* obejmuje rozważania dotyczące wymiaru kar i nagród jako nieodzownego elementu wszelkich działań wymiaru moralnego. Autorka podaje konkretne zasady, które powinny być przestrzegane w celu rozwoju sprawności moralnych wychowanków, gdyż skuteczność działania zależy od właściwego stosowania wzmocnień pozytywnych i negatywnych.

W kolejnym tekście *Rozwijanie sprawności moralnych w świetle wypowiedzi autobiograficznych studentów*, pedagog, Violetta Rodek (Uniwersytet Śląski w Katowicach) opisuje jakościowe badania przeprowadzone wśród studentów, dotyczące ich autoedukacji z ukierunkowaniem na rozwijanie sprawności moralnych. Autorka przytacza pełen przebieg badań z metodologią oraz wyniki badań.

Starość i dojrzałość moralna w ujęciu Arystotelesa, autorstwa Katarzyny Uzar-Szcześniak (Uniwersytet Wrocławski) dotyczy etyki Arystotelesa jako źródła bogactwa refleksji nad moralnością. Badaczka opisuje koncepcje starości i moralności z punktu widzenia geragogiki.

Z kolei Anna Ziółkowska (Uniwersytet Jagielloński) zaprosiła do refleksji nad związkiem współczucia i empatii w dwóch artykułach powiązanych ze sobą: *O współczuciu z perspektywy psychologicznej* oraz *Dyskusja wokół zjawiska empatii z perspektywy wybranych koncepcji*. Autorka dokonała przeglądu teoretycznych i empirycznych stanowisk w obrębie tematyki rozważań.

Następny artykuł, *Psychologiczne wyznaczniki przebaczenia – badania empiryczne* poświęcony jest tematyce przebaczenia. Psychologdy Małgorzata

Szcześniak, Joanna Król, Roman Szałachowski, Laura Kaliczyńska oraz Luiz Tabosa (Uniwersytet Szczeciński) podjęli próbę wyodrębnienia hipotetycznych wyznaczników przebaczenia. Szczególnie wartościowe w tym tekście jest wskazanie praktycznych konsekwencji wychowawczych i klinicznych przebaczenia.

Artykuł Katarzyny Wiszniewskiej (Uniwersytet Szczeciński) dotyczy ciekawej tematyki, pt. *Uczciwość w wychowaniu rodzinnym w rodzinach zastępczych*. Autorka przedstawia teoretyczne rozważania nad metodami wychowania prowadzącymi do uczciwości, przedstawia modele wychowawcze w rodzinach zastępczych, podpierając się przykładami z literatury zaznacza ważną i trudną zarazem rolę rodziców w wychowaniu.

Pojęcie wychowania jest istotą także w kolejnym artykule, pt. *Kształtowanie poczucia własnej wartości jako istotna umiejętność wychowawcza*, autorstwa Katarzyny Mozgawy (Uniwersytet Szczeciński). Studentka zaznacza, że kształtowanie poczucia własnej wartości u dzieci zależy od umiejętności wychowawcy, szczególnie w zakresie komunikacji, stymulacji rozwoju dziecka oraz dostosowania opieki i metody wychowawczych do wieku.

Z kolei, w następnym tekście pt. *Cogitationis poenam nemo patitur? O kształtowaniu sprawności moralnych przez sztukę*, Paweł Maciąg (Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach) zwraca uwagę na wychowawczą funkcję sztuki, która wywiera na człowieku wpływ w wymiarze estetycznym, ale także ma znaczenie podczas kształtowania stałych cech osobowości, w tym także w zakresie moralnej postawy. Artykuł ten staje się wyjątkowym uzupełnieniem rozważań dotychczas przedstawionych z perspektyw pedagogicznej, psychologicznej i teologicznej.

Ostatni artykuł, pt. *Wpływ autorytetu dorosłych na wychowanie dzieci i młodzieży*, Mateusza Obrębskiego (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) jest refleksją z przeprowadzonych badań ilościowych w szkołach podstawowych nad wpływem autorytetu na dzieci i młodzieży. Z opisu badań można się dowiedzieć między innymi czy media przejmują rolę autorytetu ważniejszego niż rodzice oraz jakie wartości są najbardziej doceniane przez dzieci i młodzież.

Po krótkiej prezentacji poszczególnych artykułów zamieszczonych w książce można uświadomić sobie jak bardzo szeroko główna tematyka została opracowana. Ujęcie interdyscyplinarne problematyki tytułowej z pewnością poszerza grono jej potencjalnych odbiorców. Dodatkowo istotne jest to, że autorzy różnorodnie analizują zjawiska występujące w całym biegu życia – opisy dotyczą zarówno dzieci, młodzieży ale również osób dorosłych, starszych. Wartościowe stają się także odniesienia do wybitnych znawców tematu z całego świata, podpieranie się o najnowsze badania oraz pogłębianie ich w celu dalszego rozwoju. Dodatkowo, zbiór pozornie niezwiązanych ze sobą artykułów, po wnikliwej lekturze, może być odebrany jako spójna całość, pogłębiająca główną myśl w różnorodnych kontekstach kulturowych, środowiskowych i indywidualnych.

Podsumowując, książka obejmuje tematykę różnorodnie eksplikowaną, zależnie od dziedziny nauki, dlatego dużą jej zaletą jest interdyscyplinarność ujęcia problematyki głównej. Ponadto, zawiera zbiór refleksji pozornie nie wiążących się ze sobą, jednak tworzących holistyczną jedność. Publikacja ma na celu raczej zachęcenie do poszerzania wiedzy i poglądów na problematykę kształtowania sprawności moralnych niż wyjaśnienie i wyczerpanie tematu. Celem autorów jest zainteresowanie każdego, kogo ta problematyka ciekawi, niezależnie od dziedziny nauki jaką reprezentuje. Warto się w nią zagłębić szczególnie w celu uzupełnienia wiedzy u osób podejmujących podobną tematykę w pracach badawczych.